

niet langer ongewenst

Wij hadden thuis geen strips. Ik neem aan dat mijn ouders het onbenullige dingen vonden, waaraan je geen geld moest besteden.

Op school waren strips verboden. Wie er eentje meebracht om te lezen na de proefwerken, die toen nog prijskampen heetten, zag zijn exemplaar in beslag genomen door de leraar die toezicht hield. En die het dan zelf — o schromelijk onrecht — met plezier begon te lezen.

Toen ik vele jaren later mijn eerste aarzelende schreden zette in de wereld van de openbare bibliotheken, bleken strips ook daar gewerd te worden. Hoewel ze op nogal wat plekken toch stiekem werden uitgeleend, haast van onder de toonbank. Een beetje vies materiaal, dat wel nuttig was voor het fiks opdrijven van de toen nog zo belangrijke uitleencijfers. Maar officieel waren strips taboe. Het waarom van die afwijzing was me niet heel duidelijk. Gefundeerde argumenten waren er eigenlijk niet en je hoorde wat je overal hoorde: strips waren dom, banaal, racistisch en agressief, bevorderden leesluiheid en stonden bol van de stereotiepen en werkten jeugdcriminaliteit in de hand. Doorslaande bewijzen waren er niet.

Tenzij het beruchte 'Seduction of the innocent' van de Amerikaanse psychiater Wertham, die erin beweerde dat het lezen van strips duidelijk de criminaliteit van een aantal jeugdige patiënten in de hand had gewerkt.

De effecten van dit boek waren, in Amerika en Europa, voor de strips desastreus. Ze hadden o.m. de banbliksems tot gevolg in het onderwijs en leidden in Duitsland tot grote 'Schmutz- und Schundaktionen' vanuit de openbare bibliotheken. Forse zuiveringsoperaties waren het, waarbij kinderen, vooral via hun ouders, aangespoord werden hun stripalbums in te ruilen voor een 'echt' boek, waarna triomfantelijke berichten meldden hoeveel tonnen strips er her en der waren vernietigd.

Opvallend was hierbij het feit dat niemand zich blijkbaar realiseerde hoe veralgemenend hier over een medium werd gepraat, dat overigens nauwelijks gekend was, ondanks zijn alomtegenwoordigheid. Ik neem aan dat Wertham o.m. wilde aantonen hoe bepaalde jongeren, nu zouden ze achterstandskinderen heten, in een duidelijk kansarm milieu levend, met weinig verheffende voorbeelden om hen heen, ook nog door het lezen van met name misdaad- en gruwelstrips,

Uit 'De macht der lange jassen' door Nagel (Uitg. EPO).

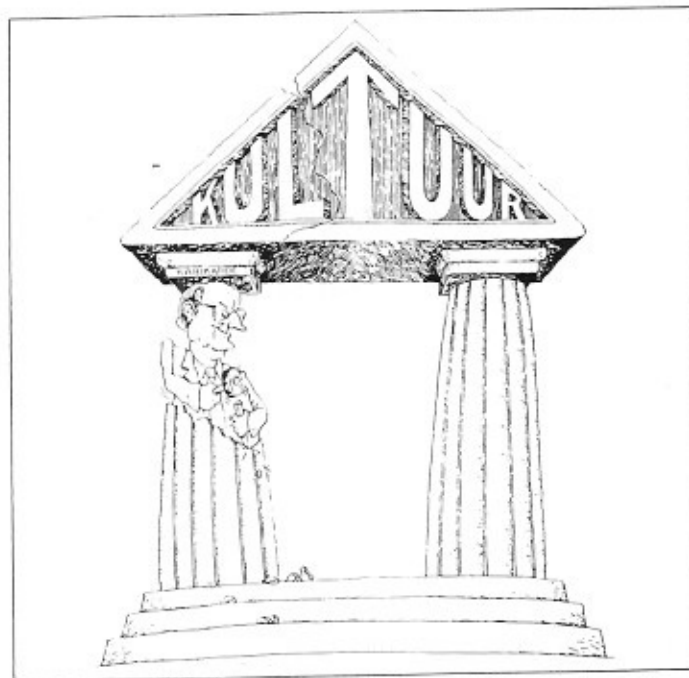
op een weinig stichtelijk levenspad konden belanden. Maar zo iets gold en blijft ook gelden voor andere media als bv. boeken, TV en kranten, radio, en film — wat overigens vlot vergeten werd. Maar goed, men onthield er uit dat strips eigenlijk niet deugden en dus ook niet mochten. Er is inmiddels veel veranderd.

Ook dit, overigens voortreffelijke, tijdschrift zou vijftien jaar geleden geen artikel over strips, laat staan een speciaal nummer uitgebracht hebben. Dat dit nu moeiteloos gebeurt is te wijten aan een fundamentele mentaliteitsverandering die o.m. een duidelijke herwaardering van strips als een apart medium heeft mogelijk gemaakt — of is het omgekeerd?

Hoe het ook zij, strips mogen nu wel en verwerven, zij het heel voorzichtig, een eigen plek, ook in de openbare bibliotheek. Wat overigens niet wegneemt dat er nog steeds een zeker onbehagen overblijft. Dit heeft dan weer te maken met een soort angst voor het onbekende. Men kent het medium niet, noch zijn wetmatigheden. Er worden beoordelingsnormen gevraagd want slechts weinigen kunnen terugvallen op eigen kijk/leeservaringen. En wat de boer niet kent, ... Daarbij komt ook nog, denk ik, het feit dat wij ons nauwelijks realiseren hoe de beeldcultuur steeds duidelijker een feit is geworden, een gegeven dat ons dagelijks leven steeds meer en meer tekent, kleurt — *c'est bien le cas de le dire* — en beheerst. Onze kinderen zijn inmiddels groot geworden, thuis en op school, met de televisie als zoethouder en leermiddel. Het straatbeeld wordt beheerst door reclameborden en pictogrammen. Onderwerpsboeken en naslagwerken werven steeds nadrukkelijker met de hoeveelheid beeldmateriaal die ze bevatten, desgevallend in kleur en uitklapbaar. De videomarkt breidt zich uit als destijds de olievlek voor de Atlantische kust. In dit klimaat voelen strips, hoe kan het anders, zich wonderwel thuis.

Misschien is er nog een derde element dat die onwennigheid tegenover strips verklaart. Dat heeft dan te maken met het eigenlijke karakter van strips, die in wezen thuishoren in het 'entertainment'. Strips zijn bedoeld om te ontspannen, om te vermaken (de Amerikaanse benaming 'comics' wijst daar zeer nadrukkelijk op) en soms lijkt het wel of het onbehoorlijk is zich daarmee bezig te houden. Toch kan amusement best onderhoudend zijn en niveau hebben, ook in strips. Wie de betere stripmakers kent weet hoe ze streven naar een kwaliteitsprodukt dat, naast heel veel energie, ook heel veel creativiteit vraagt. En die creativiteit wordt zwaar op de proef gesteld door het dikwijls zeer hoge tempo waartegen gewerkt wordt én door de allesbepalende commerciële claims waarmee ze op de markt worden gebracht. En als het kassasucces zo dwingend meespeelt dan wordt, zeker bij amusement, de kwaliteit maar al te gemakkelijk opgeofferd. De steeds groeiende belangstelling voor dit eigenzinnige medium, met daarin een stilaan volwassen geworden kritiek, heeft tekenars en scenaristen toch wel wat meer armslag gegeven.

In het gevarieerde aanbod dat openbare bibliotheken trachten aan te bieden aan 'iedereen' zijn strips eigenlijk niet meer weg te denken. Maar, zoals dit voor alle andere materialen

Jan Geurts.

geldt, moet ook het stripaanbod redelijkerwijze het gevolg zijn van een zorgvuldige selectie. En deze selectie veronderstelt, zoals dit ook het geval is voor andere materialen, het weze nogmaals herhaald, kennis en vertrouwdheid met het onderwerp. Dit betekent dan o.m. dat er ook in de openbare bibliotheken enige competentie moet aanwezig zijn, of desnoods worden 'ingehuurd'. Volledigheidshalve wil ik hieraan toevoegen dat, met name in de jeugdafdeling, deze selectie de grootste zorg vraagt. Als de goede jeugdbibliotheek zich vele, ook financiële, inspanningen getroost om een aanbod van waardevol leesmateriaal aan te bieden, dan mag dat zeker niet bedreigd worden door een nadrukkelijke aanwezigheid van triviale strips. Dat maakt de keuze er niet gemakkelijker op, want vooral bij strips voor kinderen blijken de kwaliteitsnormen en goede vernieuwingstendensen niet kwistig aanwezig te zijn. Inmiddels is er een grote hoeveelheid secundaire literatuur, ook in het Nederlands, beschikbaar, zijn er vak-tijdschriften, worden grote manifestaties en tentoonstellingen opgezet en zijn er speciaalzaken die inspirerend kunnen werken. En tenslotte is er ook nog de stripliefhebber-bibliotheekgebruiker, die op dit terrein een competente inbreng kan hebben en daarmee — zij het op bescheiden wijze — een stukje democratisering in de bibliotheek mee kan realiseren. En er blijft toch nog altijd een klein stukje waarheid zitten in de uitspraak dat een goed stripverhaal waarschijnlijk nog altijd beter is dan een echt, maar slecht boek.